

Месечен преглед од следењето на Поглавјето 23 - правосудство, борба против корупција и темелни права – мај 2017 година

I ПРАВОСУДСТВО

Независност

Врховен суд продолжува да расправа за употребливоста на прислушваните материјали

Врховниот суд на Република Македонија одржа продолжение на Општата седница, на која се разгледуваше рефератот по правното прашање „Дали доказите кои се стекнати на незаконит начин можат да бидат употребени како доказ во судска постапка“, т.е. расправаше за употребливоста на прислушваните материјали во доказна постапка.

На продолжението на Општата седница присуствувала и г-ѓа Мирјана Лазарова Трајковска, поранешен судија на Европскиот суд за човекови права, која ги запознала судиите праксата на Европскиот суд за човекови права и одговарала на поставени прашања. Одлука не е донесена а продолжение на седницата е одложена на неопределено време.¹

Притвор и мерки за претпазливост за учесници во насилства во Собранието

По предлог на Основното јавно обвинителство судија на претходна постапка при Основниот суд Скопје 1 одреди мерка притвор за две лица а за други две лица мерки за претпазливост. Осомничените се тератат со кривичните делата Учество во толпа што ќе изврши кривично дело од член 385 од КЗ и Предизвикување општа опасност од член 288 од КЗ.²

ОЈО за организиран криминал и корупција се вклучува во истрагата за инволвираните во насилствата во Собранието

ОЈО соопшти дека по разгледувањето на материјалните докази одлучило дека во истрагата е потребно да се вклучи и одделнието за организиран криминал и корупција бидејќи дел од преземените дејствија од страна на лица инволвирани во настанот биле во месна и стварна надлежност на ова обвинителство.³

Од обвинителството информираат дека станува збор за сплет на инкриминирани дејствија кои што значат остварување на законски битија на поголем број кривични дела кои не можат да се

¹ <http://alturl.com/8rrgu>

² <http://alturl.com/mhjb2>

³ <http://jorm.gov.mk/?p=4067>

припишат само како деликт на масата, ниту пак на од таму произлезени конкретни кривични дела на сторители.

Условни осуди за девет лица учесници во насилствата во Собранието

ОЈО Скопје поднесе Обвинителен предлог против девет лица учесници во нередите во Собранието на Република Македонија. Осомничените се товарат дека сториле кривично дело Учество во толпа што ќе спречи службено лице во вршење на службено дејствие од член 384 став 1 од Кривичниот законик.

На 23 мај, за време на главната расправа пред Основниот суд Скопје 1 сите девет обвинети го признаа делото по што Судот веднаш изрече условни затворски казни. Ниту еден обвинет не доби ефективна затворска казна и покрај тоа што дел од нив се наоѓаат во кривичната евиденција за претходно сторени кривични дела.

По случувањата во Собранието Хелсиншкиот комитет изготви специјален извештај во кој идентификуваше исполнети елементи на 28 кривични дела од Кривичниот законик⁴. Истиот го достави до Основното јавно обвинителство и МВР. Обвинителството во досегашните постапки изведе правни квалификации за само 5 кривични дела. Ваквото постапување го објасни со тврдењето дека правната квалификација за сторено кривично дело ја дава јавниот обвинител кој при тоа се раководи од доказите што се прибрани до тој момент што значи дека доколку дополнително се пронајдат нови докази кои укажуваат дека определено лице извршило друго кривично дело, јавниот обвинител во текот на целата постапка може да изврши преквалификација или лицето да го гони и за други кривични дела.⁵

Истражна постапка за обидот за убиство на пратеникот Зијадин Села

Основното јавно обвинителство соопшти дека започнува истражна постапка против две лица кои заедно со други лица се сомничат дека на денот на насилствата во Собранието во зградата извршиле обид за убиство на пратеникот Зијадин Села.⁶

Надлежниот јавен обвинител донел Наредба за спроведување на истражна постапка против двете лица за наведеното кривично дело. Јавното обвинителство смета дека против осомничените неопходно е да биде изречена мерка за нивно обезбедување, поради што јавниот обвинител до судија на претходна постапка поднел Предлог за одредување на мерка притвор. Против двајцата обвинети беше изречена мерка притвор од 30 дена.

⁴http://www.mhc.org.mk/system/uploads/redactor_assets/documents/2282/Posebena_izvestaj_Sobranie_27_04_17.pdf

⁵<http://jorm.gov.mk/?p=4028>

⁶<http://jorm.gov.mk/?p=4044>

Истражна постапка за лицето кое остави експлозивна направа во Собранието

Основното јавно обвинителство соопшти дека повело постапка против едно лице поради постоење на основи на сомнение за сторени кривични дела Предизвикување општа опасност од член 288 и Недозволено изработување, држење и тргување со оружје или распркувачки материји од член 396 од Кривичниот законик.⁷

Ценејќи дека се исполнети законските основи, надлежен јавен обвинител до судија на претходна постапка при Основниот суд Скопје 1 Скопје доставил барање за определување на мерката притвор за осомничениот. Предлогот на обвинителството беше прифатен од судот кој со Решение на осомниченото лице му определи притвор во времетраење од 30 дена.

Непристрасност

Врховен суд го укина притворот за Сеад Кочан, судија на претходна постапка прифати гаранција за бранење од слобода

Предметот за Сеад Кочан се врати на почеток, кај судија на претходна постапка на повторно постапување и одлучување поради суштествени повреди на одредби од ЗКП. Кривичниот совет во состав судија Моника Бахчовановска - претседател на советот и судиите Љубинка Башеска и Весна Костова- Спасеска - членови на советот, ја донесе оваа одлука постапувајќи по жалба на Специјалното јавно обвинителство.⁸

Претходно преку писмено соопштение Врховниот суд потврди дека петчлен совет ги укинал решенијата на кривичниот совет на Основен суд Скопје 1 и Кривичниот совет на Апелационен суд - Скопје за мерката притвор на Сеад Кочан. Во него е наведено дека одлуката следува поради тоа што пониските судови, ги повредиле законите кога на Кочан му одредиле притвор.⁹

Одлуката ја донел петчлен кривичен совет чиј претседател е Јово Вангеловски. Таа е донесена по поднесеното барање на заштита на законитоста од државниот обвинител Марко Зврлевски.

Судија на претходна постапка го прифати предлогот на бранителот на осомничениот и донесе одлука на г. Кочан да му биде одредена парична гаранција од 875.298,56 евра, да му биде одземен пасошот и да му се наметне обврска да се јавува еднаш неделно во судот. Предлогот за определување мерка притвор од причина осомничениот да влијае на сведоци или пак да го повтори делото е одбиен како неоснован.¹⁰

⁷ <http://jorm.gov.mk/?p=4053>

⁸ <http://alturl.com/dstt4>

⁹ <http://alturl.com/py3mg>

¹⁰ <http://alturl.com/swpce>

Ваквата одлука Судот ја донел поради влошената здравствена состојба на Кочан (кој доставил медицинска потврда дека му била извршена хируршка интервенција имплантирање стент на срце), а како неоснован го одбил предлогот на Специјалното јавно обвинителство да му биде одреден притвор на бизнисменот поради опасноста да влијае врз сведоци или пак да го повтори делото.

Одбиени барањата на СЈО до Судот да се замрзне дел од имотот на партијата ВМРО-ДПМНЕ

Кривичниот суд не прифати ниту едно барање на Специјалното јавно обвинителство (СЈО) за замрзнување на имотот на ВМРО-ДПМНЕ за случајот „Талир“. Одбиени се сите 12 барања за замрзнување на имотот, меѓу кои и оној за седиштето на партијата.¹¹

Според предистражната постапка на СЈО, од 2009 до 2015 година, осомничените од раководството на партијата прифатиле незаконски средства за финансирање на партијата во вредност од 4,9 милиони евра. Овие пари, наместо да се вратат во буџетот како што налага законот, биле искористени за незаконско финансирање на партијата.

Судии на претходна постапка првично изразиле несогласување да се замрзне имотот, а потоа судиите од Кривичните совети на Одделението за организиран криминал и корупција ја уважиле нивната несогласност. СЈО исправило дел од укажувањата на Кривичниот суд и повторно побара замрзнување на имотот на ВМРО-ДПМНЕ, стои во соопштението на СЈО¹². Овојпат, обвинителството побара замрзнување само на еден објект – седиштето на партијата.

Кривичниот суд по втор пат, одби да ја замрзне седумкатницата на партијата во центарот на градот. Тројцата судии, Горан Бошевски, Верка Петковска и Ленка Давитковска оцениле дека нема докази и елементи на кривично дело дека седиштето на партијата е изградено незаконски.¹³

На овие решенија СЈО нема право на жалба.

II. БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА

Три нови истраги на Специјалното Јавно Обвинителство

Специјалното јавно обвинителство на прес-конференција објави отворање на три нови истраги: „Тревник“, „Траекторија“ и „Талир“.¹⁴

¹¹ <http://alturl.com/snfv2>

¹² <http://alturl.com/6ov3o>

¹³ <http://alturl.com/6i6s7>

¹⁴ <http://alturl.com/hj564>

Специјалната јавна обвинителка Катица Јанева истакна дека станува збор за две финансиски истраги, а едната се однесува на незаконитости во постапка при градење.

„Тревник“ – Обвинителството ја отворило оваа истрага како резултат на прислушувани, јавно необјавени разговори и опфаќа основано сомнение за кривичноправни дејствија на три лица за изградба на три викенд-куќи во Општина Зелениково, без да имаат право на таква градба, односно градење без одобрение за градење. Според прибавените докази, меѓу кои и сателитски снимки, нивно вештачење, како и друга документација, овие три викенд-куќи биле започнати да се градат во 2011 година, а одобрение за градење од општината е добиено во 2013 година, кога веќе биле и завршени. Законот за градење предвидува обратен редослед, односно најпрвин правосилно одобрение за градење, па отпочнување со градење, а надвор од тој редослед таквите противзаконски дејствија се предвидени и казниви со соодветното кривично дело, бесправно градење од член 244 а став 1 од КЗ, за кое е и отворена оваа истрага.

„Траекторија“ – Втората истрага е отворена против четири службени лица – поранешни високи владини функционери, за кои постои основано сомнение дека во втората половина на 2012 година и во текот на 2013 година презеле повеќе дејствија со кои во постапката за избор на компанија изведувач за изградба на автопатните делници Миладиновци – Штип и Кичево – Охрид ги искористиле и пречекориле своите овластувања и му нанеле штета на Буџетот на РМ во износ од најмалку 155.117.172 евра и за истиот износ на компанијата-изведувач ѝ овозможиле да се стекне со имотна корист.

„Талир“ – Последната истрага која беше презентирана се однесува на незаконско финансирање на политичката партија ВМРО-ДПМНЕ. Според СЈО постои основано сомнение дека и покрај тоа што на првоосомничениот како претседател на политичката партија му биле добро познати законските ограничувања, сепак тој во периодот од 2009 до крајот на 2015 година овозможил финансирање на партијата спротивно на законските одредби, при што мотивите на дејствување на првоосомничениот биле исклучиво од лична природа и биле поврзани со зацврстување на неговата политичка моќ и позиција во партијата и во државата и обезбедување целосна контрола над политичката партија. Во наведениот период обвинителството тврди дека во партијата се нелегално внесени 4.900.000 евра. Во презентацијата на истрагата обвинителството истакна дека поседуваат материјални докази во вид на 12 000 банкарски трансакции и биле сослушани над 260 сведоци.

Воедно, СЈО тврди дека постои основано сомнение дека ова не бил единствен начин на незаконско финансирање на политичката партија. Посочија дека постои основано сомнение дека првоосомничениот како одговорно лице спротивно на законските ограничувања предвидени во Законот за финансирање на политичките партии, овозможил за политичката партија ВМРО-ДПМНЕ да бидат обезбедени услуги од правното лице ДГ „Бетон“ АД Скопје, кое во време на обезбедување на услугите имало склучено договори за доделување на јавни набавки.

Основното јавно обвинителство истражува перење пари преку НЛБ Тутунска банка

Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција соопшти дека оформило предмет против поранешен и актуелен директор на НЛБ Тутунска Банка, поранешен министер, адвокат, нотар и други лица, како и едно лице државјанин на Република Словенија за сторени кривични дела – Злоупотреба на службена положба и овластување од член 353 и Перење пари од член 273 од Кривичниот законик.

Обвинителството соопштува дека постојат сомненија дека во периодот од 2006 до 2017 година биле преземани дејствија за основање на фирми, подигање на кредити и пренесување на парични средства во Словенија и во австриски фирми, а потоа дел од средствата биле инвестирани во основање на нови фирми и купување на недвижен имот на подрачјето на град Битола.

Во соопштението на обвинителството стои дека издало наредби за анализа на финансиски трансакции и обезбедување на целокупниот доказен материјал од имотна, финансиска и управна природа. со цел да утврди факти и да обезбеди докази.¹⁵

АКТУЕЛНИ СУДСКИ ПОСТАПКИ

„Тврдина 2” - К-1905/16

На последната одржана расправа, еден од бранителите го истакна фактот дека СЈО ги одзело доказите на незаконит начин и воедно се повика на член 197 ст.1 од ЗКП, при што од одбраната беше предложено судот да ги одбие декласифицираните докази. Меѓутоа од Специјалното јавно обвинителство наведоа дека ваквиот предлог е неоснован, затоа што во надлежност на ЈО е да гони сторители на кривични дела по принцип на начело на легалитет и согласно член 287 од ЗКП, истите се прибавени на законит начин. Потоа предлогот на одбраната за издвојување на доказите за декласификација од списите на предметот, како докази прибавени на незаконит начин, беше одбиен од страна на судот и беше донесено решение дека доказите на обвинителите се прибавени на законит начин и истите ги прифати и ќе ги земе предвид. Од страна на обвинителството предложено е да бидат испитани и сведоци, кои не беа присутни на расправата, па со оглед да немаше услови за продолжување на истата, судењето е одложено за ден 03.05.2017 година

„Насилство во Собранието”

Дел од обвинетите за нередите во Собранието на РМ, кои се товарат за сторено кривично дело „Учество во толпа што ќе спречи службено лице во вршење на службено дејствие”, по чл.384 ст.1 од КЗ на РМ, беа изведени пред суд и истите, по изнесување на содржина на обвинението, а во присуство на своите бранители, го признаа делото. На расправата беа повикани и оштетените

¹⁵ <http://jorm.gov.mk/?p=4048>

службени лица/припадници на МВР и собраниското обезбедување, од кои дел предјавија и оштетно побарување во посебна граѓанска постапка, а дел само се приклучија кон кривичниот прогон. Сите 9 обвинети добија условни казни, при што првообвинетиот поради постоење на претходна осудуваност доби условна казна во траење од 1г. и 6м, која нема да се изврши доколку истиот не стори ново кривично дело во траење од 5г. , додека останатите 8 обвинети, добија условни казни во траење од 6 месеци, кои нема да се извршат доколку обвинетите не сторат нови кривични дела во траење од 1г. и 6м.

„Диво Насеље” - КОК 127/15

Расправите по предметот КОК.бр.127/15, во јавноста познат како „Диво Насеље” , во текот на овој месец беа отворени за јавноста.

На расправата одржана на 05.05.2017 година за случајот „Диво Насеље“ беше испитуван пред судот последниот од 37те обвинети. Неговото испитување се одвиваше согласно Законот за кривичната постапка. На ова рочиште согласно член 394 од ЗКП јавните обвинители и одбраната ставија предлог за дополнение на доказната постапка. Судот ги извести сите присутни дека рочиштето закажано за 09.05.2017 година нема да се одржи, а постапката ќе продолжи на 11.05.2017 година.

Расправата одржана на 11.05.2017 година за случајот „Диво Насеље“ од 9,30 часот до 11,30 беше затворена за јавноста. Потоа расправата беше отворена за јавноста и истата продолжи со доставување предлози на одбраната за дополнение на доказната постапка согласно член 394 од ЗКП и прозинување на бранителите во оваа постапка против дополнителниот доказ на јавното обвинителство. Наредната расправа е закажана за 15.05.2017 година. Следните две расправи беа одложени со оглед да имаше потреба од дополнително време за одлучување по однос на доказите.

Пред почетокот на главна расправа, на ден 23.05.2017 година, бранителите на обвинетите побараа изземање на судечкиот совет, јавните обвинители и Претседателот на Врховниот суд поради пристрасно и нестручно водење на постапката, што според нив е очигледно од одбивањето на речиси сите дополнително предложени докази на одбраната. Бранителите беа видно изреволтирани од образложенијата на судот дека најголемиот дел од дополнително предложените докази и сведоци на одбраната не се прифаќаат поради тоа што одбраната требала да си ги обезбеди во претходната постапка. По овие барања за изземање, судечкиот совет се повлече на советување и одреди пауза за време на која судиите разговараа и со јавните обвинители. По завршувањето на паузата судот ја прекина постапката се додека за барањето за изземање не одлучат надлежните органи.

„Левица“ - К-986/16

Со оглед на прекилот во постапката кој траеше повеќе од 90 дена, истата започна од почеток. Се дискутираше околу спорниот доказ според одбраната- вештачењето за висина на штета кое е направено од страна на оштетениот, а не по налог на ЈО. Судијата истакна дека за висината на оштетното побарување ќе се изјасни во текот на постапката, а постои веројатност и за истото да ги упати и на граѓански спор. Одбраната поднесе барање за укинување на мерките за обезбедување на присуство- јавување во судот, ЈО се согласи и судот донесе решение за укинување на истите, по што расправата се одложи за 10.07.17 во 11:00 часот.

ДОВ бр.08-12/4 – предмет пред Судскиот совет на РМ

Се работи за предмет за разрешување на судија поранешен претседател на Апелациониот суд во Скопје Јордан Митриновски, кој повел постапка пред Европскиот суд за човекови права и во која се утврдило дека постоело повреда на член 6 од ЕКЧП. Расправата се одложи по барање на адвокатите на поранешниот судија Митриновски поради влошената здравствена состојба поради која и не присуствуваше на денешната расправа. Адвокатите побараа одлагање на расправата на неопределено време.

III. ТЕМЕЛНИ ПРАВА

Владеене на правото

Во текот на мај, се' уште најзначаен фокус за Министерството за внатрешни работи беше расветлувањето на настаните во Собранието на Република Македонија од 27 април, како и санкционирањето на можните сторени кривични дела и сторителите на истите. Во врска со настаните од Собранието, присутен беше и медиумскиот интерес, добро изразен преку емисијата „Код“¹⁶, во која беа опфатени повеќе аспекти на тие настани, особено на нивните организатори и намерата, извршителите и кривичните дела кои беа сторени, позадините и пропустите на полицијата. Но и покрај заложбата на Министерството за внатрешни работи, СВР Скопје за преземање соодветни мерки и активности во насока на идентификување на лицата учесници во настаните кои презеле дејствија кои имаат елементи на сторено кривично дело, сепак од страна на судот, дел од обвинетите (9) беа осудени со условни казни за делото за кое се товареа - учество во толпа која ќе спречи службено лице во извршување на службена должност.

Но кривичното дело за кое судот прогласи условна казна не е единственото сторено на 27 април, 2017 година, напротив, како што истакна и Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија во својот посебен Извештај за настаните во Собранието: „Извештајот содржи вкупно

¹⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=59Q4ehr7Q1E>

28 кривични дела, од кои за 18 веќе постојат значителен број на докази и 10 кривични дела за кои постои сомнение дека се извршени. Можните сторители се поделени во четири групи: 1) организатори, 2) извршители, 3) полициски службеници и 4) нивни претпоставени). Кривичните дела произлегуваат од 8 поглавја од Кривичниот законик, а беа насочени против: 1) животот и телото, 2) слободите и правата на граѓаните, 3) имотот, 4) сигурноста, 5) државата, 6) службената должност, 7) правосудството и 8) јавниот ред. Улогата на правосудните органи е да утврдат дали и кои од посочените кривични дела се сторени или имало обид за нивно сторување и да не дозволат погрешна квалификација, колективизирање на одговорноста и паушално санкционирање.¹⁷

Конечно, и покрај овие настани во Собранието, на 31 мај се одржа пленарна седница на која со 62 гласа „за“ и 44 „против“ и 5 „воздржани“, Собранието на Република Македонија ја изгласа новата Влада предводена од политичката партија СДСМ, на чело со Зоран Заев.

Народен правобранител

Овој мај се актуелизираше статусот на т.н. лица фантоми, кои живеат на територијата на Република Македонија, но без решен правен статус, имено, без никаква заштита и гаранција за остварување на правата и слободите. Народниот правобранител Иџет Мемети, потсети дека покрај оваа ситуација со дел од Ромите во Македонија, дополнително и повеќе од 150 бегалци од Косово, веќе 18 години живеат без решен правен статус.

Истакнувајќи дека непостоењето на политичка волја се преточува во мерки кои не произведуваат ефективно правно дејство, односно мерки кои го нарушуваат владеењето на правото, Мемети појасни околу процедурата која ги остава овие луѓе во тешка егизтенцијална позиција: „Секторот за азил им издава документ со кој лицето е во фаза на суспендирано враќање. Овој документ поради бојата е наречен 'жолт картон' со кој на лицата им се одложува враќањето во матичната земја, а со што истовремено и им се ограничува пристапот и остварувањето на сите права во Македонија, иако станува збор за лица кои треба да уживаат меѓународна заштита. Народниот правобранител не успеа да добие одговор врз основа на што им се издава таков документ, кога нашиот правен систем не признава таква работа. Ако е израз на волја, во најмала рака, истата требало да се озакони, во тој случај во прашање е владеење на право.“¹⁸ На дел од овие лица кои се малолетни, им се загрози и правата на детето, бидејќи во недостаток на финансиски средства, нивните родители не ги пријавуваат и овие деца живеат во лоши животни услови. За претходното, Народниот правобранител истакна дека реагираше до Министерството за труд и

¹⁷ <http://mhc.org.mk/analysis/578#.WTa8w2h97IU>

¹⁸ <http://sdk.mk/index.php/glasno-za-ombudsmanot/nad-150-begaltsi-od-kosovo-18-godini-zhiveat-kako-fantomi-vo-makedonija/>

социјална политика и до Министерството за внатрешни работи, но дека нема одговор од нивна страна.¹⁹

Дискриминација

На Фејсбук страната на иницијативата „Заедничко и одговорно родителство и по развод“, во која повеќе членови се самохрани татковци, се појавија содржини кои ги дискриминираат и вознемируваат самохраните мајки, прикажувајќи ги како „хендикепирани, трагични и самобендисани родители, родители кои се борат за „некакви си родови права“, родители кои им ги ускратуваат правата на сопствените деца, па дури и родители кои ги имаат киднапирано сопствените деца, вклучително и клеветења дека се разведуваат од сопрузите единствено со намера да се придобијат со финансиска корист и со цел да стапат во нови романтични врски.“ Повеќе членови на таа група, самохрани мајки реагираа на таквите содржини, заради дискриминацијата врз нив и тоа врз основа на пол, брачен статус и социјален статус. „Мрежата за заштита од дискриминација и Граѓанската организација за унапредување на правата на еднородителските семејства „Една може“ изразуваат сериозна загриженост за вознемирувачката кампања на иницијативата „Заедничко и одговорно родителство и по развод“, особено затоа што ваквите активности на социјалните мрежи „и ваквите пораки само дополнително го стимулираат и онака присутното стигматизирање и дискриминирање на една од најранливите категории на жени во општеството – самохраните мајки.“²⁰ Како што најавија од Мрежата и од „Една може“, доколку не се престане со пишиување и ширење на ваква содржина, односно отстранување на истата од оваа фејсбук група, ќе иницираат постапки за утврдување на дискриминација пред надлежните органи.

¹⁹ <http://sdk.mk/index.php/glasno-za-ombudsmanot/detsa-fantomi-vo-sudskite-baraki-vo-butel-vlastite-ne-sakaat-da-zboruvaat-za-niv/>

²⁰ <http://mhc.org.mk/announcements/588#.WTa8IGh97IU>

